

A Szovjet Kultúra és Tudomány Háza

Ritkán adódó lehetőségeket villant a képző- és építőművészek elé a Gazdasági Bizottság tavaly év végi döntése, amely a Szovjet Kultúra és Tudomány Házának létesítését írja elő, s a beruházási programra körülbelül 90 millió forintot szán. E lehetőségek azonban bármennyire is pompásak, nehezen leküzdhető falakkal körülbástyáztak. S valóban, ezt szó szerint kell értenünk, hiszen az intézmény számára kijelölt épület – a Kossuth Lajos utca és a Semmelweis utca sarkán álló eklektikus palota, mely a múlt század vége óta a Nemzeti Kaszinó, majd a Magyar Zene Háza volt, építészeti és stílusbeli sajátosságainál fogva kemény diót jelent az építésznek, de a képzőművészek számára is. Nehéznek, majdhogynem kivihetetlennek tetszik a feladat: új, modern formákkal és tartalommal megtölteni az adott kereteket; egyeztetni, sőt szervesíteni a neoreneszánsz-neobarokk belső tereket a korunknak megfelelő formarenddel, melyet elengedhetetlenül követelnek igényeink.

Nyilvánvaló, hogy a nagyobb terhet az építészek – Zilahy István, Horváth János és Somogyi Pál, a LAKÓTERV munkatársai – viselik, hiszen az épületet, műemlék jellege miatt,

szinte teljes egészében az eredeti állapotában kellett meghagyniuk. Ez az oka, hogy az emeletek belső tereinek építészeti megoldásai olykor nem minden tekintetben megnyugtatóak: a modern raszteres és hengerekből épülő, izgalmas faktúrát adó álmennyezetek például nem mindig találják meg a tökéletes összhangot a cicomás stukkókkal. Ki kell azonban emelni az alagsori Szamovár Bárt, melynek helyiségei belsőépítészeti legességesebbek.

Egyszerűbbnek látszik a képzőművészek feladata, hiszen nekik kisebb léptékben és szinte véglegesen megszabott méretekben, színvilágban kellett gondolkodniuk. (Bár kérdés, valóban könnyebb-e ez?) Tizenhárom művész készített terveket az épületben elhelyezendő alkotásokra, s a Képző- és Iparművészeti Lektorátus, a zsűrik javaslata alapján, végül kilenc alkotót bízott meg a munka elvégzésével. A művészek többsége egyébként a fiatalabb generációhoz tartozik.

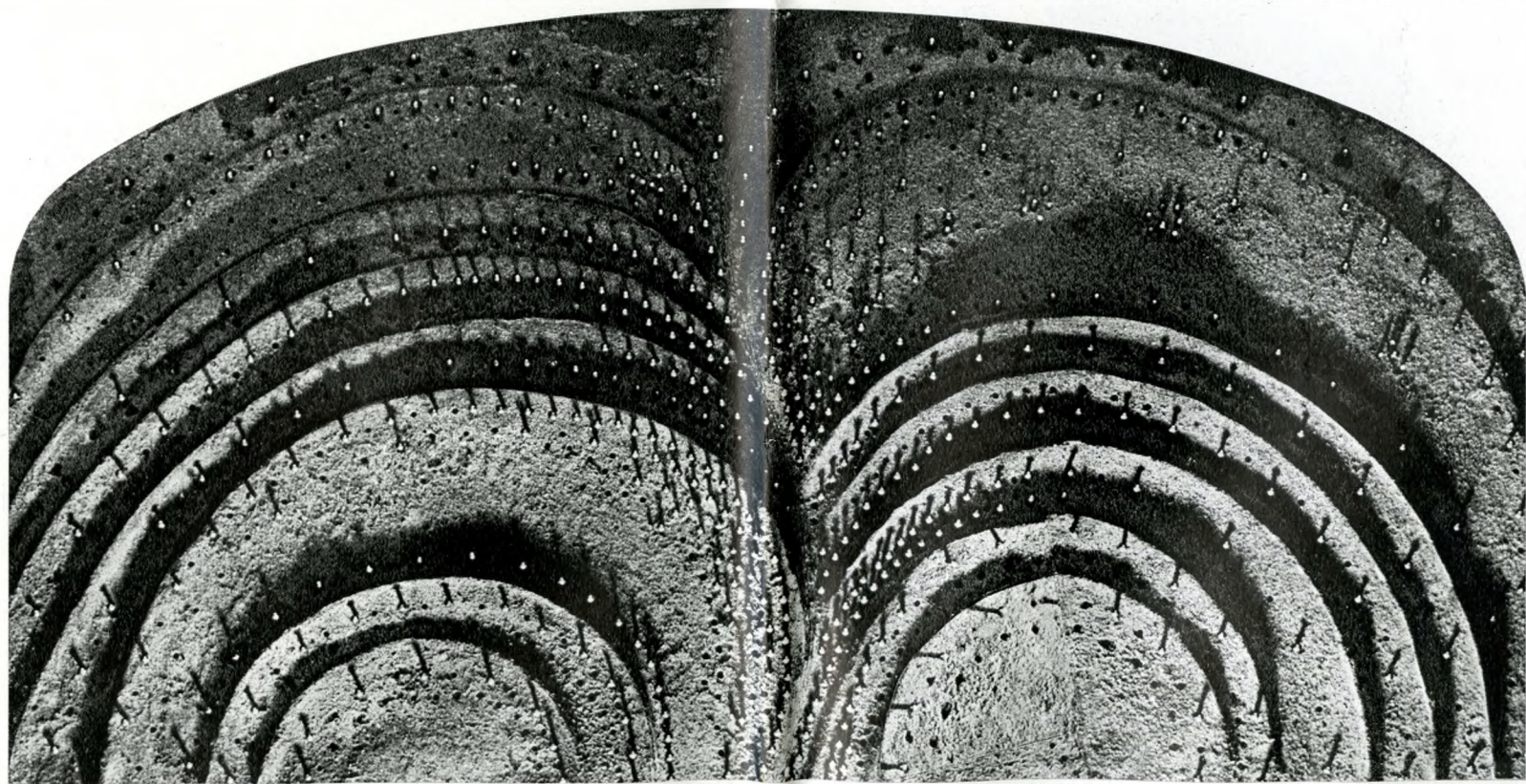
Az alkotásokkal való ismerkedéshez válaszszuk a topográfiai módszert: szintről szintre haladva tekintsük végig őket.

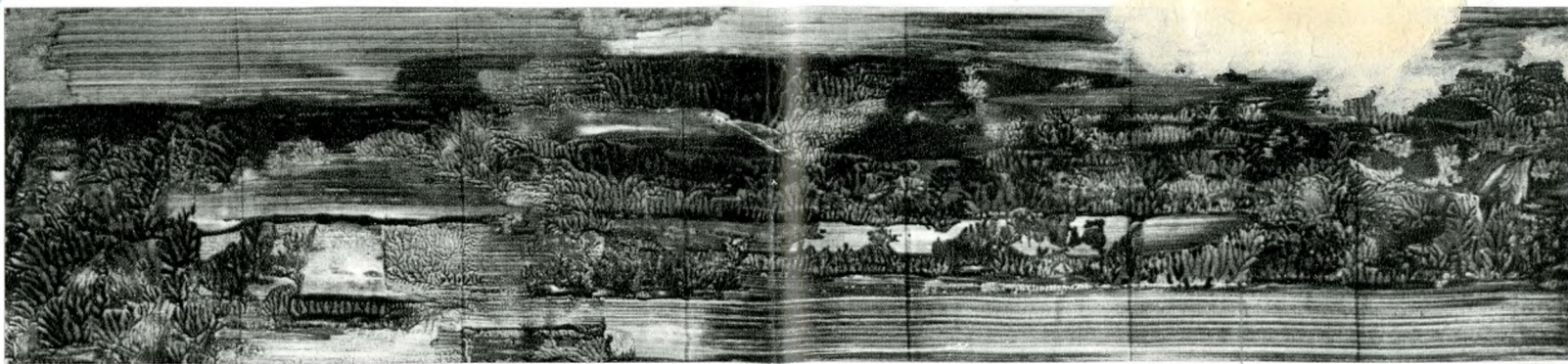
Az említett Szamovár Bárban találjuk, a pincze kosárirés végfalán, Ortutay Tamás kerámia-

kompozícióját. A 20 m²-es, magas hőfokon, samottal elegyes anyagból égetett kompozíció a régi orosz nyomódúcokra, s ugyanakkor a fűzfa lágyan hajló ágaira emlékeztet. A fal plasztikus ívei kapcsolatot találnak a helyiségben jelentkező félkörös boltívekkel is. Így a kompozíció az ívek többszörös ismétlésével szervesül környezetéhez. Az említett félkörös boltívekbe Szenes Zsuzsa tervezett gyapjúszőnyeget, melyek az orosz szőttesek és kerámiák motívumait használják fel. A két terv technikailag egyszerűen megoldott, de úgy érzem, felfogásuk némileg konzervatív: a szőnyegek a népi motívumok alig őriznek valamit abból a gazdag és jelentőségteljes tartalomból, amely előképeiket, az eredeti régi textíliákat felül- emelte a dekoráció szintjén. Ugyancsak Szenes Zsuzsa készítette a bár két térelválasztó textiljét, melyek mintha az olasz trattóriák ajtófüggőnyeit idéznék.

Kódohányi László rézburkolatát helyezték fel a bárpult mögötti falra. A magas plasztikájú felületen ritmikusan váltakozik a vörös- és sárgaréz. A mű szellemesen és átírtan utal az orosz építészet sajátos rekvizitumának, a hagyományos sziluettrajzára. A Szamovár Bár-

Ortutay Tamás: Kerámia kompozíció (Szamovár-Bár)

ba kerülő ülőpárnákat és egyéb bútorkárpitokat Polgár Csaba tervezte.

Az épület lépcsőházának félemeleti pihenője falára Kalló Viktor készítette, a tőle megszokott színvonalon, Lenin fehérmárvány domborművét. A lépcsőház megrongálódott kőamforáit, korlátátszeit néhai Pfanni Egon, Szabó I. László és Gaál Péter rajzai alapján kiviteleztek.

Az első emelet négy iparművész számára szolgált feladatokkal: a társalgó négy, összesen majd 100 m²-es falára Hübner Aranka falikárpitja kerül. A textilkép megítélésünk szerint magasan kiemelkedik az épületben elhelyezett alkotások közül. Hübner Aranka a grafikában ismert eljárásnak, a monotípiának technikáját használta fel, a textil sajátosságaihoz transzformálva, művének elkészítésénél. A fehér selyemkelmére nyomott kompozíció sejtelmes, végtelen táj képzetét sugallja. A falakat a mennyezettől a padlóig körös-körül burkoló kárpit mégsem kelti azt a kínos benyomást, mintha a terem szétfeszülne; a szem nem bonyolódik logikátlan és zavaró perspektíva-játékokba. Sokkal inkább azt érezzük, mintha hatalmas ablakokon át idegen, de mindenképpen meg-

nyerő vidéket szemlélénénk, mely szinte hívogat: mi legyünk az első felfedezői. A négy fal egységes, egyetlen képpé olvad össze, mely sehol nem ismétlődik, s nincs egyetlen üres foltja. Részleteiben is csodálatosan gazdag, minden négyzetmétere önálló alkotásként is szerepelhetne, de egységében, éppen mert fragmentumai szigorú, logikus elv szerint illeszkednek, válik igazán minőségűvé. Színvilágának centrumában az enciánkék áll. Ebből bomlanak ki a zöldek, kékek, hogy végül eljuszanak egészen a mély liláig. A mű, bár végül is egyetlen színre és annak variánsaira épül, koloritját tekintve sem válik monotonná, mert a valőrök, melyek kibontakozását a monotípiatechnikája még fokozza, izgalmas felületet alkotva válnak el egymástól.

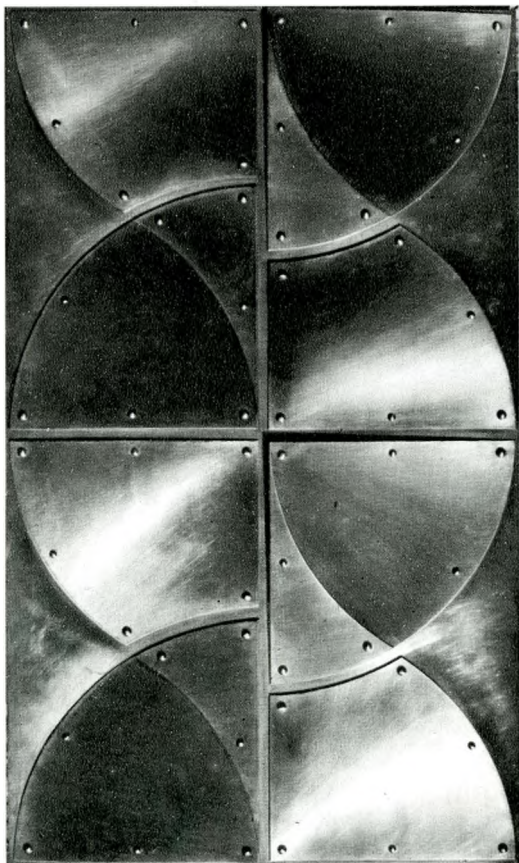
Ugyancsak a kék és zöld színekkel fogalmazta meg egyes technikájú, a moziateremben látható függönyét John Ágoston és Kovács Péter. A folthatásában rendkívül kellemes tervet tovább gazdagítja a függöny plüss anyaga, mely érzékeny fény-reakcióival hozzájárul – kiegészíti a textil zengő színhatását. A textil funkciója, s az, hogy sohasem látható síkban, kife-

szített állapotban, szerencsésen módosítja az ismétlődő motívumok esetleges egyhangúságát.

Az igazgatói tanácsterem csomózott faliszőnyegéhez a hagymakupolát választotta alapmotívumként Pipa Ildikó is. Az íves vonalak, az egymásra úsztatott artisztikus formák átfirt, kalligrafikus faktúrát képeznek. A szőnyegen az ismert motívumok új jelentéssel telnek meg, a lágy vonalritmus erős érzelmi-hangulati töltést biztosít az alkotásnak. Mindezt aláhúzza kiemeli az okkerből induló, harmonikus kolorit, mely visszafogott értékeivel jól idomul a kárpitot környező amerikai dió burkolat lilás árnyalatához.

Nyilvánvaló, hogy egy ilyen jelentőségű és méretű objektum, mint amilyen a Szovjet Kultúra és Tudomány Háza, számos felfogásbeli és technikai buktatót rejt magában. Az említett művészek többsége jól „vette az akadályokat”, azok példája azonban, akiknek ez nem sikerült maradéktalanul, intő jelként szolgálhat a következő, hasonló jellegű feladatok megoldásához.

Hajdu István

Hübner Aranka: Falikárpit
Kodolányi László: Rézburkolat,
részlet (Szamovár-Bár)
Szenes Zsuzsa: Gyapjúszőnyeg
(vázlat)